

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת ויקהל-פרה

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקות נרות	לוח אור החיים
19:12	18:27	17:36*	י-ם
19:09	18:25	17:34	ת"א
19:10	18:27	17:35	חיפה
19:10	18:27	17:35	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 17:16

מלאכות המשכן ובריאת העולם

אלא שעדיין קשה, היכן נעלם הטעם של בריאת העולם, ועוד שאם נאמר שמעשה הטעם לאיסור מלאכות בשבת הוא מפני יציאת מצרים, א"כ מדוע התורה לומדת את כל איסור מלאכות שבת מן המשכן, היה לנו ללמוד את מלאכות שבת מן המלאכות שעשו במצרים. ועוד מדוע היה חשש שלא נלמד את מלאכת הבערה, מאחר שהשוונו אותה למלאכת המשכן, ומלאכות רבות שנעשו במשכן היו בעזרת האש, וכגון מלאכת הבישול והצביעה ועוד, וא"כ איך היה עולה בדעתנו להתיר מלאכת האש.

ובכדי שנבין את הכל נקדים את דברי המדרש תנחומא (פקודי אות ב') שמאריך להשוות את בנית המשכן לבריאת העולם, ומביא לכך המדרש דוגמאות רבות, ורבונו בחיי (שמות ל"ח כ"א) לפי דברי המדרש למד להוסיף עוד דוגמאות רבות, ולפי זה נמצא בנית המשכן כמוה כבריאת העולם, והיינו בשעה שבנו את המשכן כאילו בנו את העולם מחדש, ואפשר לומר שבריאת העולם הראשונית היתה הבריאה הגשמית של העולם, ואילו בנית המשכן הינה הבריאה רוחנית של העולם, וכמו שעבודת הקרבנות מעמידה את העולם (אבות א' ב'), ואלמלא המעמדות לא היו עומדים שמים וארץ (תענית כ"ז:), כן על ידי בנית המשכן אנו בונים את מציאותו הרוחנית של העולם.

ומעתה יובן ציווי ה' שלא לבנות את המשכן בשבת, כשם שהוא לא ברא את העולם בשבת, ויובן שכל המלאכות הנעשות בו הם כנגד בריאת העולם, וממילא כאשר הוא מצוה אותנו על השבת הוא מקיש את כל המלאכות שנעשו במקדש אשר מהם שבתנו בשבת, ומהם נשבות בכל שבת, שכן המקדש דוגמת הבריאה, וכאילו ה' שבת ממלאכתו, וזה עדות על חידוש העולם.

ובזה יובן מדוע היינו חושבים שהיא מלאכת ההבערה לא נכנס מפני שבבריאת העולם הגשמית היא לא היתה, אך מכיון שבבריאת העולם הרוחנית של המשכן היא היתה, לכן היא נאסרה, וצויה עליה התורה במפורש, ובה נבין מדוע דוקא כאן מצוה אותנו התורה על מלאכת הבערה ולא לפני כן, שרק כאן אחר שבנו את המשכן רואים חשיבות מלאכת ההבערה במשכן ולכן היא נאסרה בשבת. ואולי לזה נתכוין בעל הטורים שכתב: הזכיר לא תבערו לפי שצריך הבערת אש למלאכת המשכן לבשל סממנים ולצבוע ולצרוף כסף ונחושת וזהב. עכ"ל. והיינו שמצד בריאת העולם באמת לא היה לנו לאסור אבל מצד מלאכת המשכן שהיא כעת כנגד בריאת העולם יש לנו לאסור.

ואולם אם כנים דברינו נוכל עוד להוסיף ולומר, שכשם שבבריאת העולם היה לשבת כח בחידוש העולם וכמו שנאמר ויברכהו ויקדש אותו, עיין באבן עזרא, א"כ גם אחר בנית המשכן השבת היא מעמידה את אותו עולם רוחני, מחדשת אותו ומוסיפה בה כח, ועל ידי שמירתנו את השבת אנו מחזקים את המשכן הרוחני, והגם שזה שלמטה חרוב, אך יש משכן אחר כנגדו, והוא שלם ועומד על מתכונתו, ולכן מצוה התורה כאן על מלאכות השבת ורומזת במילים אֵלֶּה הַדְּבָרִים.

אחים יקרים, למדנו טעם נפלא למלאכות שבת מדוע הן נלמדות ממלאכת המשכן, ואולם כיום המשכן איננו, וחסרה לנו קדושתו, ולפי האמור זה חסרון ברוחניות של בנין העולם, אבל ללא ספק על ידי שנקפיד על מלאכות המשכן שכאמור הן מלאכות שבו נברא העולם הרוחני, בזה אנו נקיים אותו ובזכותו הוא יבנה.

משה רבנו יורד מהר סיני ומקהיל את ישראל לצוותם על בנית המשכן לכפר על עוון העגל, אלא שקודם לכן מצוה אותם על שמירת השבת, וכמו שנאמר (שמות ל"ה א'-ג') אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם. שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָהִי לָכֶם קֹדֶשׁ וכו', לא תַּבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת. ולכאורה יש להבין מדוע מצוה משה רבנו שוב על שמירת השבת, מאחר שכבר נצטוונו עליה בעשרת הדברות, וכן בפרשת כי תשא, ובאמת שרבותינו (הובאו ברש"י) כבר נדרשו לכך מדוע הקדים ציווי השבת למלאכות המשכן, והשיבו ללמדך שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת. וכמו כן משם למדנו מה הן המלאכות האסורות בשבת, שכל המלאכות שהיו במשכן הן המלאכות האסורות בשבת (וכמובא במסכת שבת מ"ט: ע., ועוד), ורמזו זאת רבותינו (שבת ע.). במילים אֵלֶּה הַדְּבָרִים, אלה בגימטריא 36, מיעוט דברים שנים, וכתוב הַדְּבָרִים בא לרבות עוד אחד, וביחד הם ל"ט.

והדברים טעונים ביאור, מדוע באמת המלאכות שנצטוו עליהם לבנית המשכן הן המלאכות שאסור לעשותם בשבת, והלא לכאורה הטעם לאיסור שבת הוא מפני שבששת ימים עשה ה' את כל מלאכת בריאת העולם, וביום השביעי שבת וינפש, וכדוגמת זה אנו נחים ביום השבת, וכמו שנאמר בדברות הראשונות (שמות כ' ח'-י"א) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲבֹד, וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה וכו', פי' שְׁשַׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל פֶּן בְּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ. וכן נאמר בפרשת כי תשא (שמות ל"א ט"ז י"ז) וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת וכו' פי' שְׁשַׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיְנַפֵּשׁ. וא"כ כל המלאכות שצריך בשביל מלאכת הבריאה של העולם היינו צריכים לאסור ביום השבת ולא את המלאכות שהיו במשכן. וטעם שנשיב על כך נשאל עוד, מדוע מכל מלאכות שבת התורה מזכירה בפירוש רק את מלאכת ההבערה, וכמו שנאמר בתחילת פרשתנו לא תַּבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת. [וכבר עמדו על כך רבותינו, ועמדנו על דבריהם במאמר אחר (מאמר עשירי לעלון חוצב להבות פרשת ויקהל, עיין שם), וכעת רצינו להביא ביאור אחר, ובס"ד ממנו לעמוד על כל מהות בנית המשכן].

והנה הגאון רבנו יהונתן אייבשיץ בספרו תפארת יהונתן (שמות ל"ה ג') נתקשה בשאלה הזו מדוע נתפרשה דוקא מלאכת ההבערה וכתב לתרץ וז"ל: נראה לבאר כי בלוחות הראשונות נתן טעם לשמירת שבת זכר למעשה בראשית, וזה שייך בכל דברים הנבראים בששת ימי המעשה, אבל האור [דהיינו האש] במוצאי שבת נברא וא"כ אינו בכלל כי בו שבת, ולכן הוצרך לאז מיותר, ונאמר אחר לוחות אחרונות כי שמה לא נזכר טעם מעשה בראשית רק טעם יציאת מצרים. עכ"ל. והיינו שמכיון שהאש לא נבראה בששת ימי המעשה רק במוצאי שבת נתן הקב"ה בינה באדם וחיוב שני אבנים והוציא מהם אש, א"כ היינו חושבים שמלאכה זו לא תהיה אסורה, לכן באה התורה להשמיענו במפורש שהיא אסורה, והטעם לכך מפני שבלוחות אחרונות נצטוונו על השבת מפני זכירת יציאת מצרים, וכמו שנאמר בספר דברים (ה' ט"ו), ולא מפני בריאת העולם. [והגם שלוחות אחרונות נתפרשו בספר דברים, מ"מ כבר ניתנו למשה רבנו קודם ירידתו מהר סיני בפעם השלישית].

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, הי' ישמרו ויצילם מכל צרה ופגע

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לפרשת פרה

ה. וכל זה לענין החומרות שראוי לנהוג בהם אם קריאת הפרשה מן התורה, אבל לענין הכונה גם אם חיוב הקריאה הוא רק מדרבנן, צריך הקורא לכיון להוציא את הצבור ידי חובתם, והשומעים צריכים לכיון לצאת, שאפילו במצוה דרבנן ג"כ צריך לכיון לצאת ידי המצוה (משנ"ב שם ס"ק ט"ו). ומנהג בית אל שקודם הקריאה יאמרו השליח צבור והצבור: לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, הנה אנחנו באים לקרות (או לשמוע) פרשת פרה אדומה, לתקן שורש מצוה זו במקום עליון, ויהי נועם ה' אלוהינו וכו'. (כה"ח שם אות ל"א). וראוי לכל שליח צבור להוסיף: והריני מכין בקריאתי להוציא את כל השומעים ידי חובה, ובזה יעורר גם את הצבור לכיון לצאת ידי חובה. ולפי המבואר בשו"ע שחייבים לקרותה מן התורה, א"כ צריכים לעורר את הצבור לצאת ידי חובה מן התורה, וכ"כ בחזו"ע (פורים עמ' י"ח) שיכונו לצאת ידי חובה מן התורה. [וא"כ יש להוסיף בנוסף ה"לשם יחוד" הריני מכין להוציא בקריאתי מן התורה וכו', וכן יאמרו בלשם יחוד הנה אנחנו באים לקיים "מצות עשה" לקרות פרשת פרה וכו']. ואמנם המגן אברהם (סי' תרפ"ה) כתב שאין שום טעם לחייב קריאת פרשת פרה מן התורה, וגם אינו יודע היכן נרמז בתורה חיוב קריאתה. ובספר ארצות החיים (סי' א' ארץ יהודה ס"ק ד') כתב מפני שכתוב בתורה (דברים ט"ז) בענין העגל: זָכַר אֵל תִּשְׁכַּח אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמִּדְבָּר וכו', וכיון שפרשת פרה הוא תיקון לחטא העגל, תיקנו לקרוא פרשת פרה, אלא שהקשו על כך כמה קושיות וביניהם שכלל אין מוזכר ענין העגל בפרשת פרה (כמבואר בחזו"ע פורים עמ' י"ז), ועוד יש להקשות שהרי הכתוב ממשיך למן היום אֲשֶׁר יֵצְאָתָּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בָּאָכֶם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה, וא"כ אין זה בדוקא על חטא העגל אלא על כל החטאים, ומה שייכות יש בין פרשת פרה לשאר החטאים. והיותר נכון כמו שכתב בערוך השלחן (סי' תרפ"ה סעי' ז') שבסוף פרשת פרה (במדבר י"ט כ"א) נאמר וְהִיטֵתָ לָהֶם לְחֶקֶת עוֹלָם, והוא מיותר ללמד שחייב לקרותה. ז. והנה לפי הסוברים שהיא מן התורה, שהיא כאמור דעת כמה ראשונים ובעלי השו"ע, לפי זה נראה שנכון להזהיר את הנשים לבוא ולשמוע גם קריאת פרשת פרה שאף היא מן התורה ונשים שייכות בה להטהר מטומאתן ולאכול מקרבן הפסח, ואע"פ שלפי הטעם של זכירת מעשה העגל, יש לפטור את הנשים שהן לא היו במעשה העגל, מ"מ לטעם הערוך השלחן אין חילוק בין האנשים לנשים, וכן ראוי לעשות. (חזו"ע פורים עמ' י"ח בהערה י"ט). ולפי"ז היה ראוי לבתי כנסיות שיעשו קריאה לנשים אחר התפילה וכמו בפרשת זכור, בכדי שיוכלו לבוא וגם לשמור על כללי הצניעות, ואולם אין נוהגים כן מפני שאין מודעות לכך בצבור ולא יבואו. [ומ"מ כדאי לדרוש זאת ברבים ולתקן קריאה לנשים, ועם הזמן הדברים יחדרו לתודעת הצבור וללא ספק יפעלו את שלהם. ואם אי אפשר להם לבוא, יעשו כמו שכתב הרמ"א לגבי אנשים שיהזירו לקרותם בנגינתם ובשטעמם (סי' תרפ"ה סעי' ז'), והיינו מתוך החומש]. וה' יזכנו לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו. אמן.

א. כתב בספר מועד לכל חי (סי' ל"א אות ק"ב): ערב שבת פרה יטבול במקוה המים על כל פנים, אפילו שבשאר ערבי שבתות אין לו פנאי לטבול, הנה בשבת זו יעשה זכר למקדש, ואם אינו יכול לפחות יעשה טבילת ידים, כי פרשה זו ראויה לקרותה בטהרה. עכ"ל. [ונראה שאם אינו יכול לעשות גם טבילת ידים, יעשה נטילת ידים ארבעים פעם בסדר שכתב הב"ח (פרשת נצבים סוף אות ג'), ויש לזה סמך מדברי הגמרא (ברכות ט"ו), ע"ש]. ועוד כתב הגר"ח פלאג'י (שם) בשם ספר מעשה הצדקה (אות מ"א) שענין פרה נוהגת לעולם ועד, בין בדיבור ובין במעשה, והדיבור הוא לקרות פרשת פרה בציבור, והיא מצות עשה לקצת פוסקים, והמעשה שלם יהיה על ידי מצות הצדקה בערב שבת זו, להפריש איש איש כפי יכולתו לצדקה, יתר על שאר הימים, ואין דבר המטהר את האדם מן הקליפות שהם אבי אבות הטומאה דרגא דמותא, כמו מעשה הצדקה, כי אין עבירה מכבה מצות הצדקה, כמו שאין מכבה את התורה, ועל ידי זה הוא זוכה לפתוח את שער החמשים של חמשים שערי בינה, שבא משם הגאולה. עכ"ל.

ב. מוציאין שני ספרים, בראשון קורא בפרשת השבוע, ובשני קורא פרשת פרה, ומפטיר "וזרקתי עליכם מים טהורים". (שו"ע סי' תרפ"ה סעי' ג'). ופרשת פרה נמצאת בתחילת פרשת חוקת, ובה מבואר דיני פרה אדומה שריפתה והזאתה על טמאי מתים, והטעם לקריאה זו לאחר הפורים, שכן אנחנו מתחילים להתכונן לחג הפסח, שבו היו מקריבים קרבן פסח, ומי שהיה טמא מת לא היה יכול להקריב קרבן הפסח אלא ע"י הזאת אפר הפרה, ולכך קורין פרשה זו להתפלל לפניו יתברך שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה. (משנ"ב שם ס"ק א').

ג. לדעת רוב הראשונים קריאת פרשה זו מדרבנן, אולם יש ראשונים שכתבו שקריאת פרשה זו חיובה מן התורה [כן כתב הב"י בשם התוס' בברכות (י"ג, ד"ה בלשון הקודש), והרמ"א בד"מ (אות א') הוסיף שכן כתב בתרומת הדשן (סי' ק"ח), ואמנם הגר"א בביאורו (אות כ"ב) כתב שבתוס' שלפנינו אינו נמצא, אך לא ראינו אינה ראינו וכבר מצאו זאת בגמרות שבדפוס הראשון דפוס ונציה, וכן כתבו בתוס' רבנו פרץ ור' יהודה החסיד ובתוס' הרא"ש וחיזוקי הרשב"א (ברכות שם), והריטב"א (מגילה י"ז), וכ"פ בשו"ע (סי' קמ"ו סעי' ב' ובסי' תרפ"ה סעי' ז'), וכן נראה דעת הרמ"א. [ממה שלא חלק על השו"ע, וגם בד"מ סייעו מתרומת הדשן, וכן ראיתי שסובר בפשטות הערוך השלחן (סי' תרפ"ה סעי' ז')]. וכן ראוי להחמיר כדברי האומרים שהיא מן התורה. (חזו"ע פורים עמ' י"ז).

ד. לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבוא למקום שיש מנין בשבתות הללו (זכור ופרה) כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא. (שו"ע סי' תרפ"ה סעי' ז'). ויקראוה בספר תורה היותר כשר שיש להם (חזו"ע פורים עמ' י"ז). ובית הכנסת שאין להם ספר תורה מהודר או ספר תורה שאינו משוח, מותר להם להביא בשבת ספר תורה מהודר מבית הכנסת אחר, ויעשו זאת קודם התפלה. (ילקו"י פורים סי' תרפ"ה עמ' קס"א ה' כ"ה). וכן מותר להביא ספר תורה בשביל חולה לקרוא לו פרשת פרה. (שם עמ' קפ"ד ה' י').